

6. Красовська Л. О. Сучасний вокал: методи навчання в різних жанрах музичного мистецтва . Культура України. К., 2016. – Вип. 53. – С. 100–105.
7. Красовська Л. О. Про пластику та постановку номера естрадного співака. Культура України. К., 2018. – Вип. 61. – С. 149–156.
8. Куцерак Т. О., Сідорова І.С. Особливості формування творчих здібностей особистості. *The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice», January 24–26, Varna, Bulgaria.* P. 381-384.
<http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/14731/1/Modern-challenges-to-science-and-practice.pdf#page=382>
9. Сідорова, І. С., Стребкова, Д. В., Науменко, І. В. Організація творчої взаємодії викладача, концертмейстера і студента у процесі освоєння вокально-хорових дисциплін. *Інноваційна педагогіка. Видавничий дім «Гельветика», Одеса. Вип, 57, 2023. С.137-141.*
10. Хлистун О. С. Режисура української пісенної естради: стратегії творчості. Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство. – 2015. – Вип. 33. – С. 160–165.
11. Швець І. Б. Формування основ естрадного виконавства в контексті підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – К., 2014. – № 38. – С. 487–491.
12. Liudmyla Vasylevska-Skupa, Tetiana Belinska, Kateryna Kushnir, Iryna Sidorova, Lidiia Ostapchuk. Science-Modern Formation of mastery of artistic and pedagogical communication of future teachers of music in the process of vocal and choral activities. *Moderní věda. Praha. Česká republika, Nemoros. 2022. № 1. P. 72-82.*
https://drive.google.com/file/d/17iV0tkkhZ_olMAWgveL_dtpnSqPZGu4Z/view

УДК 373.5.016:78

Білозерська Г.О., Сайдак А.М., м.Вінниця
belozerskanna@gmail.com

Теоретичні аспекти розвитку музичної культури підлітків

Анотація. Стаття присвячена окресленню теоретичних аспектів розвитку музичної культури підлітків. Висвітлено провідні принципи музично-естетичної культури підлітків.

Ключові слова: розвиток, музика, культура, музична культура, естетичний смак, підлітки.

Abstract. The article is devoted to the outline of the theoretical aspects of the development of the musical culture of teenagers. The leading principles of musical and aesthetic culture of teenagers are highlighted.

Key words: development, music, culture, musical culture, aesthetic taste, teenagers.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується потребою в гармонійно розвинених особистостях і у зв'язку з цим підвищенням вимог, що висуваються до рівня освіченості людини. Л.П.Василевська-Скупа вважає, що розбудова системи освіти в Україні вимагає забезпечення її національного характеру на основі відтворення в її змісті національних традицій, осмислення культурно-історичного та художнього значення здобутків українського народу, зокрема народнопісенного мистецтва, виявлення його впливу на розвиток національної культури підрастаючого покоління, яке має творити добро в нашій державі [3, с.104]. Головна роль досягнення всебічного розвитку особистості належить саме загальноосвітній школі, яка має здійснювати масове музичне виховання учнів. Основною метою музичного виховання є формування музичної культури дітей, складовим компонентом якої є наявність музичного досвіду.

Значний вплив на формування досвіду спілкування з музикою у підлітковий період має зовнішнє середовище, у тому числі засоби масової комунікації, через які поширюються твори мистецтва та панівні у суспільстві погляди та переваги. За відсутності цілеспрямованої продуктивної роботи ці переваги учнів формуються спонтанно, найчастіше в межах масової культури. У зв'язку з цим спостерігається протиріччя між необхідністю виховувати учнів на високохудожніх зразках вітчизняної та зарубіжної музичної культури та тим музичним середовищем, яке часом оточує підлітка у повсякденному житті, впливаючи на формування його музичного смаку та уподобань [5].

Пізнання різновидів мистецтва позитивно впливає на формування творчого мислення, активізацію емоційно-естетичного сприйняття художньої картини світу. Гуманітаризація шкільної освіти передбачає покращення якості викладання мистецьких дисциплін у школі, серед яких важливе місце належить музичному вихованню.

Сучасна парадигма професійної мистецької діяльності більше зорієнтована не на інформованість, а на освіченість фахівців. Збагачення шкільної мистецької освіти інноваційними підходами та методами роботи дає змогу підвищити освітній процес на якісно вищий рівень творчого, інтелектуального, духовного розвитку. Внаслідок цього актуальною стає проблема опанування учнями художньої творчості, яка потребує вдосконалення методів активізації творчої діяльності у сфері синтетичних видів мистецтва [10].

Також дуже важлива органічна єдність синтезу мистецтв у театральній діяльності, її вплив на художньо-творчий розвиток особистості школяра дозволяє продемонструвати нові шляхи формування естетичної культури, які передбачають: активізацію самостійної творчої діяльності (здатність без сторонньої допомоги виконувати творчі завдання, аналізувати, оцінювати

результати власних досягнень); створення естетичного середовища (збільшення діапазону естетико-художніх потреб через розширення предметного простору культури школярів та зорієнтованість на особистісну творчу активність); варіативність організаційних форм музично-театральних занять (для поглиблення загального мистецького світогляду, розкриття творчого потенціалу особистості); розвиток творчих здібностей на основі синтезу різних видів мистецтва (виявлення потреб та інтересів школярів, набуття вмінь мислити, переживати естетичні почуття, розуміти естетичну красу слова, музики, пластики й акторської гри) [9].

Проблема формування музичної культури людини (і підлітка у тому числі) сягає далекого минулого і налічує понад дві тисячі років. На з'ясування цієї проблеми було спрямовано протягом багатьох століть увагу мудреців усіх епох та народів. Вона завжди була предметом уваги філософів, психологів, освітян, естетиків, музикантів, громадських діячів.

Ще в античні часи музика займала значне місце у системі наук і була предметом обговорення філософських та естетичних праць, написаних Платоном, Піфагором, Аристотелем та іншими відомими мислителями того часу. За часів розквіту еллінської філософії та культури музика в гімназіях вважалася обов'язковим предметом (тобто була частиною людського буття, продовженням людської особистості), без неї давні просто не уявляли собі виховання людини-громадянина. У китайській філософії музика розглядалася як символ порядку та цивілізації, які привносяться до хаотичного середовища для створення в соціумі певної структури, ієрархії, для гармонізації суспільного життя. Специфічною особливістю епохи Середньовіччя, що наклала відбиток на всі сфери життєдіяльності людини на той час, була керівна роль церкви у політиці, етиці, мистецтві тощо [4].

Аналіз актуальних досліджень. Фундаментальні напрацювання щодо використання засобів музичного мистецтва у вихованні особистості цікавили не одне покоління науковців. У ХХ столітті означену ідею розробляли відомі науковці, педагоги, музиканти. Сьогодні питання естетичного виховання та культури підростаючого покоління засобами мистецтва музики належать таким науковцям як: Л.Горюнова, А. Козир, Л.Масол, О.Олексюк, В.Орлов, О.Отіч, Г.Падалка, О. Рудницька, Ю.Пітерін, О.Коробко, О. Щолокова та ін.

Мета статті – окреслити теоретичні аспекти музично-естетичної культури школярів

Виклад основного матеріалу. Педагогіка музичної освіти орієнтована насамперед, формування основ музичної культури школяра. Підлітковий вік – один із найскладніших періодів в онтогенезі людини, він важкий не тільки для самого підлітка, але і для тих, хто спілкується з ним. У цей час відбувається перебудова психологічних структур, закладаються основи свідомої поведінки, вимальовується загальна спрямованість у формуванні моральних уявлень та соціальних установок. Підлітковий вік характеризується прагненням до дорослішання, до самоствердження, пошуку свого місця у житті, до самооцінки. Саме у цьому віці відбувається становлення певних ціннісних орієнтацій,

формується художньо-естетичні уподобання, зокрема – музичний смак та уподобання [6].

Слід зазначити, що інтерес школярів-підлітків до музики надзвичайно високий, вона займає лідируючу позицію у сфері дозвілля та художніх уподобань підлітків.

Музична культура підлітка формується у процесі безпосереднього спілкування дитини з музикою. Будучи невід'ємною частиною підліткової субкультури і виконуючи відразу кілька функцій (емоційну, компенсаторну, функцію міжособистісного спілкування, самоствердження, самовизначення особистості тощо.), музика значно впливає на формування особистісних якостей підлітків, їх естетичних і ціннісних орієнтацій. І цей потенціал музичного мистецтва має використовуватися педагогом у виховних цілях. Вчитель має допомогти підлітку навчитися орієнтуватися у складному та різноманітному світі музичних творів, підвищувати загальну музичну поінформованість дитини, формувати, у міру можливості, її уподобання [1].

Музично-естетичне виховання у підлітковий період стає глибшим. Величезну роль підвищення мотивації учнів грають особисті успіхи у музичному розвитку. У підлітковому віці це актуально найбільше. Тому так важливо помічати та підтримувати навіть найскромніші успіхи учнів. Методи музичної роботи мають максимально стимулювати інтерес, самостійність та творчу ініціативу підлітків [8].

Враховуючи психологічні особливості підлітків, вчитель музичного мистецтва може запропонувати учням нові форми проведення уроків, а саме, проведення уроків-диспутів, уроків-турнірів, насичених різними творчими завданнями. Цінним є залучення учнів до підбору художнього матеріалу до занять [2].

Осміслене слухання, сприйняття музики та активне виконання – це шляхи формування музичного досвіду підлітків, які взаємно доповнюють один одного.

Робота з підлітками з розвитку музичної культури багатопланова і не може обмежуватися лише уроками музичного мистецтва. Актуальною є позакласна та позашкільна робота, що включає найрізноманітніші форми (тематичні бесіди про музику, лекції, лекції-концерти, музичні вітальні, тематичні музичні вечори, дискусії з приводу тих чи інших явищ, що відбуваються в музичному житті, телепередач, публікацій у пресі, прослуханих записів та концертних програм). До підготовки таких заходів необхідно якнайактивніше залучати самих дітей, що допоможе їм проявити свою творчу індивідуальність, продемонструвати особистісне, емоційне ставлення до музичного матеріалу, та значно розширить їхній кругозір і поглибить знання про музику [12].

Висновки. Таким чином, розвиток музичної культури у підлітків, ґрунтуючись на загальнопедагогічних принципах, має свої відмінності і вимагає застосування методів роботи, які відповідають особливостям підліткового віку, що дозволить сформувати особистісну ціннісну позицію учнів у світі музики.

Список використаних джерел:

1. Білозерська Г. О. Формування розвивального середовища професійної підготовки майбутнього чителя музики: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г. О. Білозерська; НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. – Київ, 2011. – 23 с.
2. Білозерська Г. О. Критерії та рівні сформованості розвивального середовища професійної підготовки майбутнього вчителя музики. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2011. № 27. С. 210–215.
3. Василевська-Скупа Л.П., Лаврінчук О.В. Розвиток національної культури особистості засобами українського народнопісенного мистецтва. Проблема освіти: Наук.-метод. Зб./ Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – Київ, 216. – Вип.86. – С.101-105
4. Добровольська Руфіна, Білозерська Ганна. Українська музикотерапія як феномен сучасної університетської освіти: тенденції розвитку та становлення. Наукові інновації та передові технології , 2024, 4 (32).
5. Кравцова Н. Є., Білозерська Г. О., Швець І. Б., Кравченко І. М. Вокально-хорове виконавство як вид інтерактивного музикування майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Випуск 79. Том 1. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 171-174
6. Muzyka, O., Lopatiuk, Y., Belinska, T., Belozerskaya, A., & Швед, И. М. (2020). Art Education in the Context of the Modern Educational Process. Universal Journal of Educational Research. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.082408>
7. Олексюк О.М. Музична педагогіка : Навчальний посібник. К. : КНУКіМ, 2006. 188 с.
8. Онофрійчук Л.М. Синтез мистецтв як фактор творчого виховання учнів підліткового віку// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка". 2017. № 1. С. 199-206.
9. Onofriichuk L.M., Sidorova I.S. Conceptual approaches to the formation of the basics of students' aesthetic culture. Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 3. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. P.154-170.
10. Onofrichuk, L. Priadko, O. Bilozerska, A. Basovska, Iryna Shvets. Develop of students creative skills in the process of a vocal speaking work in the context of musical theater. Modern Science-Moderní věda., P. 43-52.
11. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
12. N Sizova, H Bilozerska, S Mudra, R Patyk, Y Bokhonko. Stimulation of students' research activity in the conditions of distance education. Journal of Education and Learning (EduLearn) 18 (3), 991-1000.